

НАША СПРАВА

Быходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:
Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача съвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з ластаўкай да хаты 1 зл.50 гр.
Для заграніцы ўдвай даражэй. Перамена адрэса 30 гр.
Няпрынятая ў друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплаты надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестаі: перад тэкстам 25 грош.,
сярод тэксту 20 гроши і на 4 стр. 15 гр.
за радок пятыту ў 1 шпальту.

№ 1

Вільня, Чацьвер, 30-га верасьня 1926 г.

Год I.

Дзеля тэхнічных прычынаў замест чарговага нумару „Народнае Справы” ўсім не падпішыкам у гэтым тыдні рассылаецца № 1 „Нашае Справы”.

Да асьветнае працы.

Палітычная праца, палітычная барацьба можа дапяць сваёй мэты толькі тады, калі яе вядзе добра з'арганізаваная маса. Але добра з'арганізацца, барацца з поўнай съвядомасцю сваіх мэтаў можа толькі маса *культурная*, здольная да зразуменя стаўляных перад ёй жыцьцём задачаў, здольная даваць спаміж сябе на толькі радавых барацьбітаў, але й павадыроў.

Вось чаму—незалежна ад іншых прычынай—і мы, беларусы, змагаючыся за сваё нацыяльна-палітычныя і сацыяльныя ідэалы, мусім усьцяж кіраваць сваю энергію на культурную дзеяльнісць сярод народных гушчай. Родная школа, даступная народу сваёй мовай, блізкая яму сваій ідэалёгіі,—вось першы крок да падніміця культурынага стану вёскі.

І сёлета, як летась, нашым агульным, усенародным лёзунгам мусіць быць дамаганьне роднае школы—на кошт дзяржавы, якую да гэтага абязывае і канстытуцыя Польшчы, і падпісаная ёю міжнародавыя трактаты—вэрсалскі і рыжскі. І сёлета, як летась, мы мусім напружыць сваё сілы, каб не 15.000, а 100.000 дэкларацый было пададзена ўладам за беларускую школу. І сёлета, як летась, мы павінны распачаць шырокую дзеяльнісць у кірунку закладання сваіх прыватных школаў, бо—калі-б улада ўрэшце і наважылася спойніць тое, чаго вымагае ад яе закон, дык дзяржаўная школы маглі-б быць адчынены на падставе вынікаў новага плебісцыву—толькі цераз год.

Але-ж у школу пойдуць толькі нашы дзеци—людзі *зайтрашнія* дня. А сёньняшнія? А тыя, каму крыўдны сацыяльны паднім магчымасці здабыць асьвету, або выпусціць з чужацкае школы духовымі калекамі? Што для іх можна зрабіць—цяпер?

Вось тут у нас—непачаты кут працы. *Пазашкольная асьвета*—задача на менш важная, як і школьная. Хаты-чытальні, гурткі дзеля самаразвіцця—з супольным чытаньнем кніжак і газет, лекцыі і рэфэраты, урэшце—такія культурныя пачынаньні, як вясковы тэатр, як народны хор і г. п.—вось тое, што трэба і можна рабіць, каб падніміць культурны стан масы, прышчапіць ей новыя паняцці, збудзіць у ёй патрэбы культурнага чалавека.

Дзеля кіравання ўсей гэтай нязвычайна важнай працай у нас існуе адпаведная ўстанова, якая мае і магчымасць і права развіць шырэйшую дзеяльнісць на толькі ў справе школьніцтва, але і ў справе пазашкольнае асьветы. Гэта—*Таварыства Беларускіх Школ*, закладзене ў Вільні, статут якога зацьверджаны ўрадам для ўсяго абшару Польскай Рэспублікі. Таварыства мае права ўсюды закладаць свае *гурткі*, а гэныя гурткі—права свабодна працеваць у абедзьвюх галінах асьветы масай.

Арганізацыя многіх сотняў гурткоў „Грамады” паказала, што наша вёска дасьпела да палітычнае самадзейнасці. Хай—ж яшчэ больш густой сеткай гурткоў Таварыства Беларускіх Школы пакрыеца ўся Заходняя Беларусь, хай усе, хто жыў, бяруцца за работу на нашым культурным фронце!

Урадавы крыйзіс у Польшчы.

Недаверые Сойму да мін. Суйковскага і Младзяновскага.—Адстаўка ўраду Бартля-Пілсудскага... паварот яго да ўлады ў старым складзе!

24 і 25 верасьня Сойм даў „гарачы бой” ўраду. Як ведама, ураду Бартля не падтрымлівае ў Сойме ніводная партыя, апрача толькі „Клюбу Працы”, дыл то з ліку яго 5 сяброву толькі-што выйшаў часол Тугут, абражаны, відаць, за тое, што яго, красу клюбу, дагэтуль не паклікал ў міністры... Але, з другога боку, блізу ніводзін з соймавых клюбаў ня хоча скідаць ураду Бартля—з увагі на марш. Пілсудскага, якого адны баяцца, другія ў ім пакладаюць вялікія надзеі—на замацаванье буржуазнага-іансага—ладу ў Польшчы...

Бой быў дадзены съпярша на бюджетным поўлі, але пасылья першай гарачай атакі польская

большасць Сойму—„адступіла ў поўным парадку на загадзя падрыхтаваныя пазыцыі”. Другі бой быў дадзены быццам выключна проці двух міністраў—унутраных спраў і асьветы, — якім большасць Сойму выразіла недаверие. У выніку гэтай другой атакі падаўся ў адстаўку—увесь габінет Бартля ў поўным складзе, — на знак сваей поўнай салідарнасці з тымі міністрамі, якім выражана Соймам недаверие.

Прэзыдэнт прыняў адстаўку ўраду Бартля, але даручыў іншоу таму-ж утварэнніе новага габінету, які ўжо і сілаўся у старым складзе—разам з міністрамі Суйковскім і Младзяновскім, пазбаўленымі даверия Сойму. Гэта—яўны вызаў, кінуты Сойму.

ЯК ГЭТА СТАЛАСЯ?

Бюджэтная дыскусія ў Сойме.

Бюджэтная камісія, як ведама, з дадатковага бюджету на III квартал скінула 12 мільён. 330 тыс. золотых, вытрачаных ужо на войска, а з бюджету на IV квартал—34 мільёны 785 тыс. 654 зл., дадаўшы да таго яшчэ і асабістую адказнасць міністраў за перарасходы ў іх бюджетах. Гэтым пануўчая ў Сойме правіца на чале з эндэцыйнай выступіла проці распачатай марш. Пілсудскім разбудовы па-над стан венчнага бюджету Польшчы.

На паседжанні пленуму Сойму 24 верасьня першы пачаў бой проці бюджету б. міністар Зьдзіховскі (эндэ), аўтар усіх найвастрэйшых праправак проці бюджету ў камісіі. Аблайўшы ўсіх міністраў разам з прэм'ерам, ён пахваліў аднаго толькі „свайго”—мін. Клярнэра, ды ягоную працу над раўнавагай бюджету.

Прадстаўнік *нямецкага Клюбу* таксама ня мае даверия да ўраду Бартля—за яго палітыку ўціску проці *нямецкай меншасці* ў Польшчы, ды будзе галасаваць проці бюджету.

З баламутгай, як звычайнай, прамовай выступае аратар „Вызваленія”. Даючы ўрад за яго бюрократыям, за тое, што не правеў чысткі адміністрацыі, за карысную толькі для абшарнікаў ды буйных прамыслоўцаў палітыку скарбу, за агульную сацыяльна-еканамічную палітыку ўраду, які забыўся аб сялянстве, аб зямельнай реформе і г. д.,—вызвален. *Панятоўскі* абяцавае аднакож галасаваць за бюджет у цыфрах, вымаганых урадам.

Вельмі восторожна прамову проці ўраду Бартля кажа прадстаўнік жыдоўскага Клюбу п. Гартглес, які даводзіць, што бюджет Польшчы ня можа певавышыць паўтара мільярда. Аратар рэзка кляйміць проці жыдоўскую палітыку міністра асьветы, які дагэтуль яшчэ не скасаваў „працэнтнай нормы” пры прыеме жыдоўскай моладзі ў вышэйшыя школы. Ня маючы даверия да палітыкі ўраду, жыдоўскі Клюб устрымліваецца ад галасавання на бюджет.

У часе яго прамовы адзін з паслоў—жыдоўкрынку ў, што ў польскіх вышэйшых школах мейсца для жыда каптует 500 золотых—хабара!

Пас. з „Клюбу Незадежных Сялян” Фідэркевич рэзка крытыкуе ўрад і яго бюджет, прапанујучы адкінуць апошні цалком.

Яшчэ больш рэзка крытыкуе бюджет і палітыку ўраду камуніст *Сохакі*, які сцвярджае шпаркі ўзрост мілітарызму ў Польшчы... Гэтая заява пасла выклікае вострае запярэчэнне з боку старшыні Сойму. Але-ж—ці-ж можна пярэчыць таму, што ўсе сваімі вачыма бачуць і адчуваюць?

На другі дзень—25-га верасьня—прадаўжалася дыскусія над бюджетамі.

Пас. *Морочэвскі* (пэпэз) у круцельской прамове ня мог нікі выкруціцца між давернем да Пілсудскага і недавернем да іншых міністраў ўраду Бартля, асабліва—да скарбніка Клярнэра. Ад пэпэзскіх маёвых спадзяваньняў у верасьні не асталося амаль-што нічога. Валюта перастала падаць, але дарагоўля затое шпарка расце: дык ад раўнавагі ў бюджетце можа не астачца съледу... Дадаткі да пэнсіяў урадоўцам, да якіх ўрад будзе змушаны ўзростам дарагоўлі, даб'юць гэтую „раўнавагу” дарэшты... Міністар казаў тут, што Польшча—найтаньнейшы край у Еўропе. Для за-

можных клясаў можа і найтаньнейшы... Але для працоўных, што атрымліваюць найтаньнейшую плату за сваю працу, Польшча—найдаражэйшы край у съвеце... Міністры фінансаў і прамысловасці вядуць проціработніцкую палітыку (якую падтрымлівае-ж увесі габінет салідарна ды разам з Пілсудскім!),—дык ППС ня мае да іх даверия, але... Але-ж, ведама, „не жадаючы галасаваць проці тварца маёвага перавароту”, пэпэзы будуть галасаваць за бюджет...

Клюб Хадзінаў будзе галасаваць за бюджет.

Пястовец Бырка кажа, што яго партыя падтрымлівае пастанову камісіі, каб бюджет на IV квартал не перавышаў 450 мільёнаў.

Пас. Домбскі („Сялянскі Саюз”) трэбую чым хутчэй вызначэння новых выбараў у Сойм. Адклад дзеес на карысць правіцы, якая слушна спадзяецаў поўнай кампрамітациі „дэмакратычнага” ўраду ў Польшчы, каб тым крапчай захапіць пасылья ўладу ў свае руки. Клуб яго будзе галасаваць проці бюджету.

Ад імя „Беларускага Клюбу” выступіў ко. Станиевіч, які заявіў, што ўрад нічога абсалютна ня робіць добра для беларускага народу, дык і народ беларускі ня мае да ўраду ніякага даверия.

Зусім, як пэпэзы, круцілі на ўсе бакі і „хрысьціянскія абшарнікі”—у асобе п. Строньскага. Гэтыя калісі люты асабісты і клясавы вораг марш. Пілсудскага цяпер, зразумеўшы якую падпору мае ў ім усё польскае абшарніцтва, разка з'мяніў як свае асабістыя пачуцьці да Пілсудскага, таксама і сваю клясавую тэатыку да яго ўраду. Абшарнікі маюць поўнае даверые да востра-прощыя Сялянскага ўраду Бартля-Пілсудскага, і Клуб іх галасуе за бюджет, зламаўшы навет салідарнасць з рэштай правіцы.

„Работнікі-нацыяналісты”—у асобе п. Попеля ня маюць даверия да ўраду і не дадаць галасоў за яго бюджет. Проці бюджету, велама ж, выскажаўца Украінскі Клуб і Беларускія Сялянскія Работнічыя Грамады.

Прамова аратара апошнай будзе разаслана ў наступным нумары „Бюлетэні“ Грамады.

Адказ мін. Клярнэра.

Усім крытыкам яго бюджету адказываў ад імя ўраду мін. Клярнэр, які заявіў, што ўрад ня можа згадаціца ні з адной прапраукай, маючай на мэце абмажаванье паданых у праекце выдаткаў. Калі Сойм абрэзвае бюджет, урад „эрбіць з гэтага ўсе выгады”, г. ё.: выйдзе ў адстаўку.

Галасаваньне.

У другім і трэцім галасаваньнях Сойм адкінуў усе прапраукі, якія абрэзывалі бюджет, і асыгнаваў усе вымоганыя ўрадам сумы. Гэтак скончылася „наступленыне” Сойму на ўрад—на бюджетным полі.—Буржуазныя партыі добра зразумелі, што, маючы „свайго” міністра скарбу, дык сільнага абаронцу інтэрэсаў буржуазіі ў асобе венчнага міністра, недарэчна перашкаджаць ім у працы...

Недаверые міністрам асьветы і ўнутраных спраў.

Свае нездаволеніе замала нацыяналістычным, з пагляду правіцы, урадам Сойм выражіў інаки,

высказаўшы недаверне двум міністрам: унутраных спраў і асьветы з прычыны таго, што нап. меншасці і крайняя лявіца таксама выступілі прыці гэных міністраў з прычыны іх лішняга нацыяналізму, дык злучанымі галасамі ёндэкаў, хадекаў, жыдоў і—усей радыкальнай і няпольскай апазіцыі Соймам большасцю галасоў.

У выніку гэтага галасавання, як мы адзна- чылі ўжо напачатку, — урад падаўся ў адстаўку.

Урад Бартля-Пілсудскага аб сабе.

У сувязі з перажытымі „прыкрасыцямі” ад Сойму ўрад Бартля-Пілсудскага жаліца праз свой орган „Głos Prawdy”, што буйная польская буржуазія не даволі ацэвівае старанні „мавае” улады заслужыць даверэ абшарніцтва і прамы- слоўцаў. Чытаем тамака:

„Ужо самы асабовы склад другога габінету праф. Бартля паказаў на тое, што ўрад будзе імкнуша да зদабыцца лёяльнасці (добрых адносін) да сябе) у

незараражаных эндацімі шалам валадаючых класаў. Дык міністэрства зямляробства і земельных реформ аддадзены паважным абшарнікам, якіх ніхто ня мог западоўрыць у вядзені палітыкі пераватоту і раз- валу ўсіх сцягіў. Гэтак сама і другія гаспадарчыя міні- стэрстваў з'ялі асобы, ведамыя ў исках прымыслоў- цаў, ды якія ні ў якім выпадку ня могуць лічыцца радыкаламі. Урэшце спасярод соймавае правіцы пакліканы за міністра чыгунак п. Ромоцкі”.

І далей:

„У цэлым радзе важных гаспадарчых пытан- няў урад выявіў далёка сягаючае зразуменіе інтарэ- саў іх прымыслоўцаў, так і абшарнікаў,—навет на- ражаючыся на няпрыхильнасць да сябе некаторая часцы радыкальнага грамадзянства”.

Ці ж можна лепш сцьвярдзіць илясавы харак- тар ураду Бартля-Пілсудскага, чым гэта зрабіў орган „пілсудчыкаў”? І ці можа ўшча хто сумлявацца ў істотным значэнні слову п. Пілсудскага аб яго імкненіі „захаваць сацыяльную раўнавагу ў Польшчы...”

Хмары на Усходзе й на Захадзе.

Апошнія падбесы народных армій.

Кантонская чырвоная армія, ідучы наперад, узялі важнае места Кінг-Кіянг, забраўшы шмат палонных, у тым ліку двух генералаў з арміі ген. Фанга (ген. Фанга, ворага народных армій, які трэба зъмешываць з ген. Фэнгам, адным з галоўных правадыроў апошніх).

Есьць весткі, що праўда не правераныя, што народная кантонская армія ўзяла, ці толькі аблажылі м. Учанг, важны пункт на галоўной рабце Кіта—Янцзэ-Кіянг, прагнаўшы з порту мацу стаяўшы там чужаземных караблёў.

Ушча рад правінціяў далучыўся да кантон- скага ўраду, паміж імі—Ча-Кіянг і Фу-Кіянг.

Кантонская армія ня ўхільна падыходзіць да галоўнага цэнтра англійскай сілы ў Кітаі—Шанхаю, якога як мае сілу бараніць ані разбіты ген. Ву-Пэй-Фу, ані маючы толькі 30.000 войска ген. Фанга. Узяцьцё Шанхаю таксама забяспечана народным арміям, бо амаль вя ўсё насяленне Шанхаю, апрача чужаземцаў, гэта — работнікі-кітайцы і кітайская студэнцтва, даўно страшэнна зравалюцыянізаваныя проці чужаземной буржуазіі, улады, ды яны і ўзарвуть места знутра.. Ведама-ж, англійцы не згадуць бя ю бя гэтай сваёй галоўной пляцоўкі. — Першым крокам яны і ладзяць вялізарную дэмантрацію сілы свайго флоту, а калі гэта не паможа, тады рашуча пачнуць паход проці Кітаю.

Чанг-Тсо-Лін ідзе на Мангалію.

Чанг-Тсо-Лін высылае аднаго з сваіх генера- лаў у Мангалію, каб разграміць там войска ген. Фэнга. Ну, да гэтага ўшча далёка, але Ман- галія, як ведама, ужо песна звязана з ССРР, дык усё гэта падлівае масла ў вагонь, які можа разгарэцца ў вялікі пажар на Далёкім Усходзе.

Англія высылае цэлья эскадры ў Кітай.

Афіцыйная апублікавана, што Англія вы- сылае ў Кітай 4 новыя крэйсары I клясы. Адна- часна з тым атрымала загад плыць у кітайскія воды англійская ўсходня-азіяцкая эскадра, якая стаіць у Сінгапуре. Відаць, Англія пастаравіла ўшча раз рашуча спробаваць шчасці ў вайне з кітайскім народам.

Таксама атрымалі загад плыць у кітайскія воды тры ведамыя караблі з англійскай сяродзем- наморскай эскадры, што стаіць каля вострава Мальты.

Адначасна англійскі ўрад, умовіўшыся з японскім, рашуча націскае на Францыю і Амерыку, каб супольнымі сіламі зрабіць аружын разгром Кітаю, які.. толькі-што выбраны ў „сабры Рады Лігі Народаў”.

Японія „развязывае сабе руки” ў Азіі.

Як ведама, імкненіе Японіі да калонізаціі Заходніх Амэрыкі, дзе японцы, як танінейшыя работнікі, адбіralі працу ў амэрыканцаў, выклікала стравеннае абурэнне ў Амэрыцы і розныя рэпрэсіі проці японскага перасяленення ў Амерыку. А гэта, з свайго боку, выклікала абурэнне ў Японіі, якай, маючы мала зямлі і страшэнную гушчыню насялення, павінна была шукать новых мейсцаў на съвеце для лішку свайго насялення. Такія-ж адносіні вытвораліся між Японіяй і Брытанскай Імперыяй—з прычыны „наезду” японцаў у Аўстралію.

Але, цяпер, рыхтуючыся да захвату вялізарнай часткі Кітаю—усей Манчжурыі, куды можна было бы скіраваць японскую эміграцыю, Японія першым чынам залагоджыла свае споры і спрэчкі з Амерыкай і Англіяй. Японскі ўрад заявіў ужо афіцыйна, што Японія зракаецца думкі аб эміграцыі лішку насялення ў Амерыку і Аўстралію. Ясна, што цяпер Японія будзе мець—„вольную руку” для сваіх палітыкі ў Азіі — у Кітай, маючы апрача Кітаю, аднаго толькі ворага-канкурэнта: ССРР.

Усё гэта, спыняючы пагрозу аднай вайны, стварае на Далёкім Усходзе пагрозу другой—між Японіяй і ССРР.

Рыхтаваньнях Польшчы, звяртае на гэтую небяспеку агульному міру ўвагу дзяржаваў, абяцуючы стала інфармація і далей урады апошніх аб развиціці гэтай акцыі ў Польшчы..

Літва падраджае аб небяспечы вайны.

Той-же ведамы міністар Літвы заявіў крыху раней, што чуткі аб зъмяншэнні літоўскай арміі, нажаль, як маюць падставы. — Наадварот: Літва будзе (—бо мусіць) павялічываць сваю армію—у сувязі з узростам пагражаячай ей небяспекі.

У звязку з гэтым можна дадаць і „вестку” ў „Дзен. Віл.”—аб тым, быццам на Літве фармуецца 4 новыя палкі—на 2 ў Коўні і ў Шаўлях...

Захады Румыніі ў Італіі.

У сувязі з англійскім плянам „акружэння ССРР” трэба паставіць і пасльехі румынскай палітыкі, якая ў апошні час стараецца дабіцца прызнанія сваіх граніц з боку Італіі.

Радавая прэса раскрыла ўвесі зъмест румынска-італьянскага дагавору. Праўда, Італія толькі абяцала ў будучыні признаць захопленую ад ССРР Ессарабію румынскай, але за тое (!) на вельмі выгадных для сябе варунках атрымала ўжо цяпер вялікія ведамыя заказы Румыніі, спусціўшы апошнюю за добрую цену масу непатрэбнага ведамага матар'ялу, захопленага яшчэ ў часе вайны ў аўstryякаў.

Вывады.

З гэтага агляду відаць, што француска-нямецкае паразуменіе зусім не дало „усталення сусветнага міру”, якаб гэтым трубілі ўсе газеты. Наадварот: наладзіўшы француска-нямецкі мір, галоўны правакатар усялякіх войнаў у съвеце — Англія — толькі развязала сабе руки ў іншых мейсцах съвету лічучы, што мае на сваім баку не толькі Францыю, але Нямеччыну, якія кожучы ўжо аб Італіі; Англія, заўышы жнёўскую вадой француска-нямецкую граніцу, съмялей начала правакаваць вайну на „Усходзе Эўропы”—падпялючы тлеючую граніцу ССРР.

Ці паддадуцца англійскай правакацыі суседзі нашай Бацькаўшчыны, пабачым у хуткім можа часе.

Аб чым пішуць.

Концэнтрычны паход проці „Грамады”.

Польская буржуазная прэса ўсіх кірункаў — яўна чорнасоценская і так-званая „ліберальная”—рвэць на сабе валасы, сочачы за магутным ростам арганізацыі „Грамады”. Нядайна ў „Народнай Справе” было пададзена выступленіе органу казённых дэмакратоў „Kur. Wil.”, які, сцьвярджаючы, што беларускі працоўныя масамі йдуць у сваю сялянска-работніцкую арганізацыю і праходзяць міма розных „сялянскіх” і „хрысьціянскіх” саюзаў,—кліча паліцію: ратуице! „Гурткі”—гэта камуністычныя ячайкі! А вось цяпер мы павінны адзначыць выступленіе абшарніцкага „Słowa” ў стацыі: „Гурткі—балшавіцкая офэнзыва”.

Абшарніцкае выступленіе мае на мэце акурат тое саме, што і выступленіе „курвіленцаў”—але напісаны шмат спрытней, — прынамсі яно як так груба цынічае! „Słowo” перадусім сцьвярджае адну рэч, аб якой съядома прамаўчалі: „курвіленцы”, ідучы да сваіх мэт—нацкавання на „Грамаду” паліцыі — шляхам простае брахні. Вось, што кажа „Słowo”:

Треба сцьвярдзіць, што агітацыя (Грамады) зрабіла ўжо значны поступ, і калі ў гэты мантэнт яна **ня мае процідзяржаўнага характару**, дык яма нікага сумлявання, што іменна падгатаўляе грунт дзеля антыпанствовавае працы.

Дык так: нічога „антыпанствовага” ў працы „Грамады” паны-абшарнікі ня могуць паказаць, каб за гэта „на законай падставе” распачаць перасыльданье арганізацыі. Дзякуючы і за гэтае признаніе! Але вось абшарнікі дабіцца, як відаць, таго, што, калі дзяржава ня споўніць спраўдлівых дамаганняў беларускіх працоўных масаў і іх арганізацыі, дык і масы і арганізацыя за- праўды-ж прымушаны будуть шукаць нейкіх новых шляхоў. Вось-же орган абшарнікаў так перананы, што гэтыя сконыцыца, што на гэты падставе і правакуе ўладу да таго самага, да чаго яе заклікае і „дэмакраты” з „Kur. Wil.”: да рэпрэсій, да душэння легальнага народнага руху—у самым пачатку яго.

Вельмі характэрна, што ў тон абшарнікам і казённым дэмакратам лімантуе над вялізарным ростам арганізацыі „Грамады” орган паслоў Ярэміча і Рагулі—„Сялянскай Ніве”. Чытаем тамака такую заметку (у № 30 з 23 верасня):

У стацыі „Życie białoruskie” „Kur. Wil.” з 15./IX. п. К. Смрэчынскі зварачае ўвагу на пашырэнне дзейнасці „Грамады” і лічыць гэта небяспечным для Польшчы. Правільна К. Смрэчынскі, што

„за зъяву гэтую трэба наўперед узлажыць адказнасць на нашу (польскую—Рэд.) зломную палітыку мяншынёвую (меншасцю), бо гэта ёсьць плод абурэння беларускага насялення сельскага, прычынены коленізацыяй, асадніцтвам, недаваньнем роднай школы і тысячай меншых і вялікіх зыдзекаў (szukany) й гвалтаў, якія дазнае беларускі селянін з боку правінцыяльнай адміністрацыі”.

Грамадзяне! Складайце дэкларацыі на урадовыя беларускія школы.

Хоць п. К. Смр. тутака зъмякчыў, але скажу праўду.

Затое станоўча мусім запратэставаць проці называньня нашага сялянства здэмаралізаваным і як быцам так-жэ з гэтася прычыны яно часткова йдзе ў „Грамаду“. Не беларускае сялянства здэмаралізація, а здэмаралізація польскі ўрад і ягоная адміністрація, ад якой вось уже осмы год як Беларусы, апрача зъездку і крывауда, нічагусенькі на бачаць. Ідуць у „Грамаду“ не з добра і не на дабро, але з гора, даведзенія да безнадзеенія польскай палітыкаю.

Мы падчыркнулі апошнія слова затым, што яны ў беларускіх вуснах зъяўляюцца асабліва-ж нягоднымі! Што з гора народ ідзе на барацьбу за лепшую долю, — гэта зусім правільна: ніхто ня пойдзе барацца, калі яму добра жывецца! Ня йдуць з гэтася прычыны на барацьбу і паны Ярэмічы ды Рагулі, ды навет асемліваюцца—падобна адозвам Павлюкевіча—пужаць народ, што арганізація яго сіл у „Грамадзе“—гэта „не на дабро“, а значыць—„на гора“ народу!...

Не на гора сабе, а на гора сваім крываудзіцелям і эксплатаціям арганізація нашыя масы! На гора тым самачынным „павадыром“ сялянства, якія датулы могуць займацца „павадыствам“, пакуль народ нез'арганізаваны, пакуль сам ня можа гаварыць аб сабе і за сабе — праз свою масавую арганізацыю! Гора тым, хто ў росьце арганізацыі бачыць канец сваім лятуценьям аб новым пасольскім мандате!—І затым-та „Сялянская Ніва“ выразна становіцца на такі грунт: калі масы арганізація не пад фірмай „Сялянская Саюз“, дык... лепш няхай зусім не арганізувацца, бо інакш—гора ім!

Не, паночкі: ня ім, а вам гора! І аблшарнікі паступаюць больш чесна за вас, калі адкрыта признаюцца, што гора ад арганізацыі „Грамады“ ждзе не „Грамаду“, не яе сяброў, а—аблшарнікаў!

Водгукі прэсавага юбілею.

Ксяндзоўская „Bielar. Krypsic“ і яе малодшая сястрычка „Сялянская Ніва“ вельмі плачуть, што на ўходзе 20-лецьца беларускіх прэсы ў Вільні, уладжаным Беларускім Нацыянальным Камітэтам, ніхто не зъяўрнуў увагі на адсутнасць „саюзні-

каў“ ды „хадэкаў“. Дык па старалісці неяк гэта адзначыць.

Павлюкевіч у апошнім—перадсмертным—нумары „Бел. Слова“ з захапленнем перадрукаваў заметку „Biel. Kryp.“ аб съяткаваньні, у якой сказана:

Справай съяткаваньня ўгодкаў заняўся Бел. Нац. Камітэт у Вільні.

Ен абраў дзеля гэтага алумінскую камісію, складзеную з сяброў камітэту і работнікаў друку. Усё гэта дужа добра. Адна толькі бяда, што ўрачыстасцю гэтаю думку заняўца Бел. Нац. Камітэт, які запраўды зъяўляецца арганізацыяй „Грамады“. А належыла-б, каб такое съята съяткавала ўсё беларускае грамадзянства.

А „Сялянская Ніва“ кажа:

Шкада, што Беларускі Нацыяланы Камітэт не па старалісці, каб у съяткаваньню прынялі ўчастце ўсё беларускія кірункі.

Няпраўда, быццам „Беларускі Нацыянальны Камітэт“ зъяўляецца „арганізацыяй Грамады“, была ўжо выяўлена ў прэсе. Асабліва пікантна, што ў склад Камітэту ўсё яшчэ ўваходзяць і прадстаўнікі „Сялянскага Саюзу“, і „Хрысьціянскіх Дэмакратоў“, якія толькі абражаны на Камітэт, што той на свайго старшыню выбраў беспартыяна, а не прадстаўніка „Саюзу“ Ярэміча, каторому гэта гэта вельмі хацелася! Дык, астаючыся ў складзе Камітэту (прыняміся ніякія заяві, а ў складзе выхадзе гэнныя паны не падавалі), „саюзнікі“ і „хадэкаў“ фальшуюць праўду аб яго складзе!

Няпраўдай зъяўляецца і заява, быццам Камітэт „не па старалісці, каб у съяткаваньні, прынялі ўчастце ўсё беларускія кірункі“. Наадварот: у арганізацыйную камісію былі запрошаны — паміж іншымі—хадэк кс. Станкевіч і адзін з галоўных працаўнікоў „Сялянскай Ніве“, ды абодва прынялі ўчастце ў адным паседжанні камісіі, толькі зажадалі ад яе, каб яна, хоць створана Нац. Камітэтам, зъліквідавалася, ды каб абвясціла сябе нечым зусім новым—ня звязаным з Камітэтам. На гэта, ведама-ж, большасць сяброў камісіі не магла прыстать.

Вось як выглядае папраўдзе „праўда“ гэных паноў!

магчымасці выбраць павятовы камітэт. Памешканыне пад зъезд было дадзена пажарнай дружынай да 5 газіны папаладу; аднак-жэ, відаць, па нагавору некіх людзей, якім не падабаўся наш зъезд, нейкі панок ад дружыны прыбягаў аж 3 разы на зъезд і прасіў ачыніці салю, бо мела нібыта адбыцца там рэпетыцыя спектаклю! Панок урэшце заяўў, што „rapowie samowolnie opanowali sale“.

Дзеля гэтага прышлось зъезду закончыць у 3 гадзіны, ня выслушаўшы дакладаў з мейсц. Пажарнай дружыне трэба зъяўрнуць увагу на гэтакіх панкоў, якія па ўказы дёмных сілаў хацелі сарваць наш зъезд.

На заканчынне зъезду ўсе засыпвалі: „Ад веку мы спалі“ і разышліся па вёсках з моцным перакананем, што „Грамада“ — гэта вялікая сіла, якая мусіць дадзі каранную зъмену палітычным і сацыяльным адносінам у нашым краі.

НОВЫЯ АРГАНІЗАЦІІ.

У ніжэйпданых місцавасцях з'арганізаваліся новыя Гурткі і выбраны Камітэты Беларуское Сялянска-Работніцкае Грамады:

374. 19./VIII. у в. Крапіўна, Мядзельская гм., Пастаўская пав.
375. 25./VIII. у в. Танарышах, Юрацішская гм., Валожынскага пав.
376. 8./VIII. у в. В. Слабада, Ярэміцкая гм., Стәупецкага пав.
377. 22./VIII. у в. Пугачы, Ракаўская гм., Маладечненская пав.
378. 1./VIII. у в. В.-Тупалы, Карэліцкая гм., Наваградзкага пав.
379. 22./VIII. у в. Глаусевічы, Жыровіцкая гм., Слонімскага пав.
380. 22./VIII. у в. Туляцін, Ставецкая гм., Пінскага павету.
381. 28./VIII. у в. Шчоткі, Луцкая гм., Пастаўская павету.
382. 28./VIII. у в. Запасыні, Луцкая гм., Пастаўская павету.
383. 29./VIII. у в. Луци-Казлоўская, Луцкая гм., Пастаўская пав.
384. 28./VIII. у в. Ласіца, Луцкая гм., Пастаўская павету.
385. 28./VIII. у в. Блошнікі, Язьненская гм., Дзісненская пав.
386. 28./VIII. у в. Залесьсе, Вальнянская гм., Баранавіцкага пав.
387. 6./VII. у в. В.-Князікоўцы, Лідзкая гм., Лідзкага павету.
388. 28./VIII. у в. Бортнікі, Вальнянская гм., Баранавіцкага пав.
389. 28./VIII. у в. Дзятомлі, Усюльская гм., Наваградзкага пав.

390. 28./VIII. у в. Палачаны, Палачанскае гм., Маладечненская пав.
391. 28./VIII. у в. Шэсплі, Докшыцкая гм., Дзісненская пав.
392. 22./VIII. у в. Балашы, Куранецкая гм., Вялейская пав.
393. 27./VIII. у в. Мініалаўшчына, Дзевятоўская гм., Слонімская пав.
394. 22./VIII. у в. Ляды, Яреміцкая гм., Стәупецкая павету.
395. 10./VIII. у в. Зарабаны I, Роскае гм., Ваўкавыская пав.
396. 22./VIII. у в. Міхалі, Сывілацкая гм., Ваўкавыская пав.
397. 23./VIII. у в. Драбовічы, Казлоўская гм., Слонімская пав.
398. 29./VIII. у в. Подгай, Глыбоцкая гм., Дзісненская пав.
399. 17./VIII. у в. Н.-Шарабаі, Глыбоцкая гм., Дзісненская пав.
400. 31./VIII. у в. Раеўшчына, Маладечненская гм., Маладечненская пав.
401. 14./VIII. у в. Жалезніца, Гарадышчанская гм., Баранавіцкая пав.
402. 29./VIII. у м-ку Песні, Ваўкавыская павету.
403. 29./VIII. у в. Начыцы, Карэліцкая гм., Наваградзкага пав.
404. 14./VIII. у в. Саналовічы, Сталаўіцкая гм., Баранавіцкая пав.
405. 28./VIII. у в. Вейні, Ялоўская гм., Ваўкавыская павету.
406. 28./VIII. у в. Юзэфова, Гарадоцкая гм., Белостоцкая пав.
407. 28./VIII. у в. Забярэзіна, Азёрская гм., Горадзенская пав.
408. 29./VIII. у в. Сегда, Райчанская гм., Наваградзкага пав.
409. 12./VIII. у в. Падгайна, Цырынскае гм., Наваградзкага пав.
410. 22./VIII. у в. Шымні, Ялоўская гм., Ваўкавыская пав.
411. 25./VIII. у м-ку Даналовічы, Лашанская гм., Горадзенская пав.
412. 22./VIII. у в. Насынёўцы, Эйсмантаўская гм., Горадзенская пав.
413. 24./VIII. у в. Рагачы, Індурская гм., Горадзенская пав.
414. 24./VIII. у в. Баброўнікі, Індурская гм., Горадзенская пав.
415. 15./VIII. у м-ку Індуры, Горадзенская п.—Гміны Камітэт.
416. 22./VIII. у в. Падрось, Роскае гм., Ваўкавыск п.
417. 30./VIII. у в. Дзевоцьнаўцы, Цярашкавская гм., Ваўкавыская пав.
418. 29./VIII. у в. Карава, Скідэльская гм., Горадзенская пав.

А В Е С Т К А .

Камітэт Віленская Арганізацыя Бел. Сялян.-Рабт. Грамады гэтым паведамляе, што ў суботу, 2 кастрычніка, у 7 гадз. увечары ў памяшчэнні пры Віленскай вул. д. № 12 кв. 7 адбудзеца агульны сход сяброў арганізацыі. Прысутнасць усіх—абавязавая!

Парадан дні: 1) Выбары ў Касу Хворых; 2) Сяброўскія складкі; 3) Бягучыя справы.

Камітэт.

ХРОНІКА.

• Трэбуюць на суд з Сойму Рак-Міхайлоўсіага. На паседжанні Сойму 24 га гэтага верасьня было абвешчана маршалкам Сойму трабаванне суда аб выданні Соймам пасла Рак-Міхайлоўскага па аўбінаванні з арт. 129 К. К. Гэта ўжо другое трабаванне выдачи ўспомненага беларускага пасла.

• Да выбараў у Касу Хворых. У нядзелю 26-га верасьня ў Геліосе адбылася перадвыбарнае сабранніе, якое склікана было пэпээсамі дзеля агітациі за свой сыпісак у Касу Хворых. Паны з ППС не шкадавалі выразаў, каб абліціць усе другія палітычныя партыі працоўных, асабліва камуністу. Вельмі не падаеца гэтым панам і Грамада.

Сяброў гэтага партыі на мітынгу была вельмі маля—большасць складалася з людзей, якія ня вельмі спачувалі таму, што гаварылі пэпээсы. Шмат было шпікоў, якія прышли відаць на „запросіны“ ППС, каб арыштаваць тых, хто-б пратэставаў проці брахні і пакліпаў, кіданых з tryбуны правадырамі гэне партыі.

• Нашым работнікам не даюць зьбірацца! На суботу 25-га верасьня і нядзелю 26-га верасьня былі вызначаны сходы, якія склікаў Перадвыбарны Камітэт у Касу Хворых № 6. Да гэтага Камітэту ўвайшла і Бел. Сялян.-Рабт. Грамада. Аднак жа п. Камісар Ураду забарані зрабіць гэтыя сходы, і паліцыя вельмі сумленна зьдзіла афішы аб сходах.

Цікава і характэрна тое, што ўсім другім партыям дазволы на перадвыбарныя сабранні былі дадзены вельмі лёгка, за выняткам сыпіску № 6. Вось дык баяцца нашы работнікі!..

• У гутніцу. У нядзелю 26-га верасьня адбылося агульнае сабранніе праф. саюзу гутнікаў, на якім

старшынстваваў вядомы ёнпэраўскі дзеяч Бойко. Між іншым, аграворана была справа выбараў у Касу Хворых. Грамады. Бойко вельмі радзіў, каб работнікі падавалі галасы за съпісак № 10.

На гэтае сабранье быў запрошаны работнікамі гут старшыня Віленскае Мійсцовая Арганізацыі Бел. Сял.-Раб. Грамады Ф. Акінчыц, які глумачыў работнікам задачы Грамады, гаварыў яе росце і ўплывах на вёсках Захоцій Беларусі, ды што яна перакідае сваю працу ў гароды краю, між іншым і ў Вільню, гдзе прыймае ўчастце ў выбараў Касы Хворых.

Прамова яго была выслушана з вялікім зацікаўленнем і ўвага.

Наагул, трэба адзначыць, што ўплыв Грамады сярод работнікаў Вільні пашыраецца.

• Афіцыяльны курс гроши на 28-га верасьня. Даляр—8 зл. 94 гр. Залаты рубель—4 зл. 61 гр. 28. IX. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,96. Зал. руб. 4,80. Чырвонец 44.

Лісъмо у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Прасім звяспіць гэтую замежку.

У вёсцы Блудзень працуе Гуртак Беларускай Сял.-Раб. Грамады. Хто толькі не перашкаджае яго працы: і вясковая паліцыя і вясковая дэфэнзыва, а таксама і павятовая ў асобе памоцніка кіраўніка Пружанская дэфэнзыва. Але гэтага яшчэ мала 28 жніўня атрымаў Гуртак адзову Беларуское Нацыянальнае „Рады“. У гэвай адзове пан Павлюкевіч страшыць нас турмамі, голадом, холадам за ўступанье ў сябры Грамады. Ставіць сябе, як добрага баразьбіта, і заклікае ў сваю „Раду“. На гэта мы даем яму адказ:

Пане Павлюкевіч! Бяз толку твае старанье,—ня тра страшыць! Ня думай, што селянін мае цяпер вялікі страх.—Не, селянін цяпер горды і цьвёрдь і ніколі ні перад чым не пакіне свае Грамады. Ня страш, што прападзем ў турмах, што з голаду і холаду прападуць сем'і, запусьцее гаспадарка. Не! мы ніколі не пропадзем! Наши ма-зalістыя руки ўсюды будуць мець хлеб. Але што будзе з табою, прывыкшым жыць з працы другіх, як мы ўжо будзем у турме, ды сам ты зробішся непатрабным тым, каму цяпер служыць?! Пропадзеш тады сам ты з голаду. Дык не марнуй грошаў на маркі і не прысылай нам ані свайго „Беларус“, ані дэфэнзыўных адозваў.

Наша Грамада расце з кожным днём, і ніякія перашкоды не затримаюць арганізацыі яе. Грамада—вялікая сіла!

Няхай жыве Бел. Сял.-Раб. Грамада!

Няхай жыве саюз сялян і работнікаў!

Гуртак Бел. Сял.-Раб. Грамады,
(в. Блудзень, Пружанская пав.).

Карэспандэнцы.

Нам пішуць з вёскі што:

× „Пан“ Філіповіч, солтыс в. Пасінічы, Міжэвіцкай гм. Слонімскага пав., баючыся, каб „Грамада“ не адбрабала ў яго мядалю, што заслужыў ён у паноў, прадаючы сялянскія інтарэсы,—ходзіць па хатах і палохае сялян, што запісваюцца ў „Грамаду“. Ён кричыць: „У яе ня можна запісвацца, гэта партыя бальшавіцкая, камуністычная“!

× Правакатар Адам Лявіцкі—член эканомічнай Дамброўскай рады, Сакольскага пав., страшыць людзей, каб не запісваліся ў „Грамаду“, але народ на верыць гэтому панскому брахуну і шчыльнымі радамі йдзе ў „Грамаду“.

× Паніч Францішак Каленкевіч, баючыся арганізацыі „Грамады“, робіць даносы паліцыі на гурткі, але нічога не памагае. Трэба сказаць, што наагул гэты паніч дэгенэрэт вельмі благую славу мае ў сваіх ваколіцах.

× У в. Млынок і Гіцавічы, Баранавіцкага пав., пэпэсы ў часе арганізацыі абяцалі, што хто запішашца ў іх партыю, то ян пойдзе ў войска, а цяпер вышла інакі.

× А. Рыбачок, з в. Калянікі, М.-Берастаўскай гм., Горадзенскага пав., былы вучыцель, «сыціць»: ён паслушны падлізвік паноў палахінія. Калі яму скажуць, што трэба змагацца за родную школу, за родную мову, за лепшую долю, ды спытаюцца, чаму ён ня выпісвае і ня чытае беларускіх газет, — ён адказвае: „Як-жэ?—недалёка пастарунак, часта заходзяць паліцыянты, камандант п'е гарбату — не магу!“ Ганьба такім панскім лякайм!

× Ятвескі двор, Сьвіслацкай гм., Ваўкавыскага пав., распарцелявалі асаднікам, далі ім дапамогу, але нічога не памагае ім, бо ўсе яны гультаі. Пан Кароль — адзін з асаднікаў, гультаі з гультаі—ужо нат’ зямлю хацеў прадаць, але „жонд“ адбрабаў і аддаў другому. Кароль пайшоў служыць парабкам да „калегі“ Сіклінскага. Сіклінскі не заплаціў грошай Каралю, дык Кароль спаліў ўсё дабро гэтага асадніка і сказаў, што ўсіх асаднікаў паліціць. Паліція цяпер шукае гэтага падшальшчыка.

× Сяляне в. Істрэбле, Баранавіцкага пав., гадзіліся з Лунчынам—арандатарами двара Істрэ-

бле — пасьвіць сваю жывіну на дворным полі за плату і адрабак. Але пасьвіць пана падаў чамусь сялян на суд; на судзе арандатар не сказаў, што пасьвілі за адрабак, і сялян засудзілі, — ды яшчэ як! Вось прыклад: Пятраўся Давідовіч за цялупшку, за якую ён, прадаўшы ды аплаціўшы розныя „съядзецтва“, выручыў—15 зл. 50 гр.—засудзілі на 26 зл. 50 гр.

× Сяляне в. Пастынакі, Багінскай гм., Браслаўскага пав., згадзіліся за пашу жывіны ў лесе па 8 зл. ад штукі, а цяпер памоцнік лоўчага з лясніком бяруць па 9 зл., а хто ня мог заплатіць, то — сказаў — праз 13 дзён па 10 зл. возьме.

× Селянін Рыгор Квяткоўскі падаў у лес, што належыць да двара Кухары, Гарадоцк. гм., Маладечнскага пав., — каб назыбараць гальля, што гніе без карысьці. На тую бяду праяжджаў лясьнік Століцкі з замлямерам, дык, убачыўшы Квяткоўскага, зъбілі да пайсумерці яго, забралі хамут і каня—ды яшчэ пагражаяць судом.

× З-прад вякоў сяляне в. Гасцілі, Гарадоцкай гм., Маладечнскага пав., пасьвілі сваю жывіну ў двара Аляксандрава бясплатна, а цяпер —ня то!—Дзесяць злотых, або 10 дзён адработку трэбуе пан ад штукі! Сяляне началі прасіцца, каб уступіць, што дорага; — дык пан у адказ на гэта: „Вон, бальшавікі, хамы, з майго двара“!

× У лесе „хвайніку“ маёнтку „Константынува“, Сталавецкай гм., Баранавіцкага пав., знаходзіцца т.-зв. „страшны мост“; — праяжджаючы праз яго прыходзіцца карк ламаць, і наагул калецца там праяжджаага чакае. А пан Хмелевскі, які павінен пабудаваць гэты мост,—спэкулюе лесам, ды набівае сабе кішэні і строіць ня думае. А дзе ўлада?! Відаць, ад яснасці злотых ясненівльможнага пана Хмелевскага асьлепла!

× Абшарнік Абручоў і сэкрэтар Дэрэчынскай гм., Слонімскага пав., Клыбік п’янны ехалі з падяваньня праз вёску Букштава, і сэкрэтар Клыбік на вуліцы ў вёсцы, дзе бегалі дзеци і хадзілі людзі, забіў сялянскую курыцу і сабаку. Што вырабляюць паны! Ці ня мог спаткаць гэтакі лёс і дзіця, які спаткаў сабаку і курыцу?

× Пан Есьман з двара Бардовіч, Слонімскага пав., хацеў завочна прадаць Давіду Салаўю ў Слоніме 300 пудоў жыта і трэбаваў 1.000 злотых задатку, але Салаўей, мала ведаючы гэтага пана, даў толькі 200 зл.; тады Есьман заклікаў Салаўя ў „Банк Рольны“ і модна зъбіў яго, каб „жыд ведаў“, з кім мае дзеяла“. Салаўей і бараніца не паслыў, бо баяўся, каб гэты разбойнік не застрэліў, як застрэліў бацька Есьмана аднаго селяніна ў садзе.

× У 1924 годзе селянін Уладз. Шэхалевіч з в. Жэнь, Белавежскай гм., Бельскага пав., купіў дуб у „Карэлэўскім Мосьце“. Сёлета 24. VIII рэшткі дубу павез ён у м. Шэршэва, каб купіць за яго солі. Спаткаў яго лясынічы В. Чэрнечкі і пытае асыгнаць (квіток); — селянін квітка ня меў—зубы, ды лясынічы забраў дзерава з вазам. З 15 верст селянін ездзіў у лес па асыгнаць, — прывез, а Чарнечкі ўсё ж ткі аі дзерава, ані ваза не аддае.—Ваза няма,—сена, гарох, гречка гніе на полі;—селянін пазычыў ваза ў другой весцы і плаціць па 7 злотых ў дзесяць. Ані солтыс, ані паліцыя ня хочуць заступіцца за селяніна.

× П. Мацко солтыс в. Баранава, Стайпецкага пав., лае сваіх хлапцоў бандытамі ды камуністамі; увечары сабрацца моладзі ня дасыць. А пры збіральні падаткаў, дык ён тут першы панскі цюцька: ня пытаючы гаспадара, сам ведае, што ў каго „лішніе“, каб зрабіць сэквэстracию. У Янкі Канюхі ён з камінным пісарам Парлоўскім апісалі апошнія боты; у Габруся Кісяля — цялушки; у Тодара Мацька — жарабя. Гэты-ж солтыс першы даносчык,—ужо чатырох хлапцоў пакаралі праз яго.

× У тартаку „Стачак“ у Белавежскай пушчы естрапізна экспліатуюць сялян: за 8 гадз. працы плаціць 1 зл. 55 гр.—мужчыне, а кабеце — 1 зл. 20 гр.; машыністаму 2 зл. 50 гр. У бараках, дзе начаваць прыходзіцца рабочым, дык больш высмакчудзь за ноч крыва блашчыцы, блокі ды вошы, як эксплітаторы — за дзесяць! Цяпер рабочыя зразумелі, што толькі ў такай арганізацыі, як Грамада, яны змогуць дабіцца паляпшэння свайго быту.

× На шасе Горадня—Індера цяпер сезонная работа; дык, каб наш селянін мог дастаць заробак, б’ючы каменіне,—трэба пана „drogomistrza“ пайць гарэлкай і купляць шыны да вэласыпэда.

× Пан М. Барановскі—„завядовца“ адрезку чыгункі калія ст. Нова-Каменна, што праходзіць з Горадні ў Сувалкі,—вось што вырабляе з рабочымі: рабочы, каб мець працу,—мусіць ад трох да сямёх гадзін раніцы касіць сена гэтаму Барановскому; ад 7 гадз. да 4 папалудні працуць на чыгунцы і ад 4 да 8 гадзін вечара сушаць сена гэтому-ж „завядоўцы“. —Ды мала таго: п. Барановскі націскае работнікаў, каб складаліся і пайлі ды кармілі свайго „працадавцу“. І, каб мець работу, рабочыя сяляне мусіць і пайць гэтага заміра.

„Доктар“ Павлюкевіч: — Понимаете?... Съль въ калошу!!

× Солтыс в. Гліняны, Скідзельскай гм., Горадзенскага пав., распусціў 540 зл. грамадзкіх грошай, што на падраўку мосту зьбіралі. Калі ж тamtэшы гуртак „Грамады“ пастанавіў рассылаваць справу зыскаць гроши, то солтыс пачаў страшыць грамадзістаў, што „ўсіх у вастросе упакуе“. Але гуртак ня спужаўся і пастанавіў або гроши зыскаць, або самога солтыса ўпакаваць у вастросе за зладзейства.

× Ад Рэдакцыі. Становішча гуртка зусім праўльнае;—гурткі павінны бараніць народныя інтарэсы і змагацца з падобнымі „надзүцьцямі“.

× „Пан“ войт м. Трабы, Валожынскага пав., што быў да вайны ў Петраградзе лякаем,—моцна душыць сялян. Хто хоча будавацца, то мусіць мець дазвол, а каб дастаць дазвол, то трэба „памазаць“,—вось тут-та і бяды! Як Фрумка Казлоўскі і другія, дык выбудавалі калі самага рынку сабе дамы,—бо там войт заливаета гарэлкаю! — Ніхто не забароніць! А як бедная ўдава Ярына Юр’левіч хадзела пастаўці сабе хату, то за ле бясконца сыпаліся пратаколы, і штраф плаціла, бо ня мае чым „мазаць“. Так і не дамі ёй скончыць хаты,—паліцыя запячатаў печ ў хапе. Гэтае самае было з Паўлам Савіцкім.

× Што выбирайць жыхары м. Язна сабе войта, то Дзісненскі староста не зацьвердзіць, а прысылаете свайго стаўленіка, які п’е сялянскую кроў: змушае сялян папраўляць панскія дарогі, у падводы ганяе без кавана і г. д. Раз ехалі вайсковыя музыканты ў Дзісну, дык за тое, што загіралі марш войту,—даў ім гэты парабад старосты 10 дармавых сялянскіх падвод. Ваенным пажажынем пагражаете войт, калі хто пачне свайго даходзіць.—Паліцыя таксама, як на свае безглоўе,—бяяняць страшна.

× Паліцэйскі пастарунак у Ярушэвічах, Маладечнскага пав., на ўслугах у пана Антона Мартусевіча, абшарніка з Пятыраўца.—Паліцыяты навет пільнуюць, каб сялянін ня пасьвілі жывіны на панскім полі. А як заеўся гэты абшарнік з камандантам Врублем, каб селянін Балотнік адсунуў плот, што аграбадзіў ён свой шнур,—бо, быццам, плот стаяў на панскім.—ды чудзь жыўцом ня зьеў Балотніка, але ён ня дурны, — не паддаўся паном.

× 30/VIII. г. г. ў м. Германовічы, Дзісненскага пав., прыйшоў калека-жабрак з малымі дзяцьмі, зайграўшы на гармоніку, запяяў песьню наядолі свае, ды так жаласна, што сэрца рвецца. Народ—сам згальелі ад падаткаў—даваў, што мог, але ня доўга: паліцыянт хутка прагнаў жабрака, пагразіўшы арыштам.

× Пакуль быў „гол